

مدیریت ورزشی - بهار ۱۳۹۳
دوره ۶، شماره ۱ - ص: ۱۷۳-۱۸۹
تاریخ دریافت: ۰۷/۰۷/۹۱
تاریخ پذیرش: ۰۹/۱۱/۹۱

شناسایی و توصیف الگوها و ماهیت دانش و تحقیقات مقالات تألیفی مدیریت ورزشی (۱۳۹۰-۱۳۸۶)

۱. مجتبی امیری - ۲. زینب مندعلی زاده^۱

۱. استادیار، مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران، ۲. دانشجوی دکتری، مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

هدف تحقیق حاضر، شناسایی و توصیف الگوها و تعیین ماهیت دانش و تحقیقات مدیریت ورزشی با تأکید بر مقالات علمی پژوهشی داخلی است که با استفاده از روش تحلیل استنادی و تحلیل محتوا مبتنی بر نگاهی همه‌جانبه و از تمام زوایا بر پارادایم‌های اثبات‌گرایی، انتقادی و تفسیرگرایی انجام گرفته است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است که بدین منظور از نرم‌افزارهای اکسل^۲ و اسپس^۳ استفاده شد. نمونه آماری پژوهش ۱۵۳ مقاله از چهار مجله علمی پژوهشی ورزشی بود. در این مقاله نخست بیشترین سهم مقالات علمی پژوهشی از دیگر رشته‌ها در مدیریت ورزشی تعیین می‌شود. در ادامه تئوری‌های به‌کارگرفته‌شده در مقالات به‌عنوان یکی از شاخص‌های تعیین‌کننده دانش فرارشته‌ای و سپس میزان خوداستنادی، دگر استنادی و نوع استنادها بررسی می‌شود. نتایج نشان داد که روند مطالعه این علم در حیطه مدیریت ورزشی با توجه به مداخله رشته‌های دیگر متفاوت است، به‌عبارتی بیشترین میزان استناد به رشته مدیریت است، در واقع میزان خوداستنادی رشته مدیریت ورزشی، حدود ۶۰ درصد است و ۴۰ درصد متکی به رشته‌های دیگر است. کمترین میزان استناد رشته مدیریت به تاریخ (۰/۰۷ درصد)، دین‌شناسی (۰/۰۵ درصد) و زبان‌شناسی (۰/۰۵ درصد) بوده است، این درحالی است که به رشته‌های هنر و کشاورزی استنادی نداشته است. از دیگر نتایج مهم این تحقیق تعیین ماهیت مدیریت ورزشی به‌عنوان دانشی میان‌رشته‌ای بود که در این زمینه به‌نظر می‌رسد دانش مدیریت ورزشی قابلیت لازم برای ورود به دانش فرارشته‌ای را داراست، ولی تحقیقات انجام‌گرفته در مدیریت ورزشی، در حیطه تحقیق فرارشته‌ای است. در نتیجه حرکت رو به گسترش مدیریت ورزشی به سمت و سوی دانش و تحقیق فرارشته‌ای بر مبنای تعامل شناخت‌شناسی و سطوح پیچیدگی‌های آن می‌تواند چارچوب منسجمی برای دانش مدیریت ورزشی ایجاد کند.

واژه‌های کلیدی

پارادایم‌نگاری، تحلیل استنادی، تحلیل محتوا، فرارشته، مدیریت ورزشی.

Email: zmondalizade@yahoo.com

۱. نویسنده مسئول : تلفن : ۰۹۱۳۲۷۷۸۳۲۵

2. Excel
3. SPSS

مقدمه

امروزه تحقیقات در حیطه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی به‌عنوان موضوع تحقیقی پویا و در عین حال متفاوت در عرصه جهانی مطرح شده است. دانش تربیت‌بدنی و علوم ورزشی به‌عنوان حیطه در حال رشد و رو به گسترش با زیرشاخه‌های متعددی معرفی شده است. امروزه حیطه تربیت‌بدنی به‌عنوان رشته‌ای دانشگاهی در جهان مورد مطالعه قرار گرفته است، در واقع تولید دانش در حوزه رشته سازمان یافته است. در عین حال تحقیق چندرشته‌ای و میان‌رشته‌ای در مرز رشته‌های گوناگون در حال توسعه‌اند (۸). بعضی محققان نیاز تربیت‌بدنی به دیگر رشته‌ها را تأیید کردند. مثال‌هایی برای نشان دادن مداخله تربیت‌بدنی با دیگر رشته‌ها وجود دارد، مانند مداخله علوم اجتماعی، علوم تاریخی و ... برای نمونه، می‌توان به کاربرد قوانین نیوتن و اجرای یادگیری حرکتی در تربیت‌بدنی اشاره کرد (۱۸). در این میان یکی از حیطه‌های تربیت‌بدنی، مدیریت ورزشی است که به‌عنوان رشته‌ای دانشگاهی در ایران و دیگر دانشگاه‌های جهان تدریس می‌شود و دانشجویان در این رشته تحصیل می‌کنند. هدف دوره مدیریت ورزشی، تربیت و تأمین مدیران و کارشناسان آگاه و ماهر برای اداره امور سازمان‌های ورزشی است. دانشجویان مدیریت ورزشی ضمن آشنایی با اصول و مبانی مدیریت ورزشی، مهارت‌های لازم را در زمینه اداره موفقیت‌آمیز سازمان‌های ورزشی، اداره بهینه امور تأسیسات و اماکن ورزشی، ایجاد روابط اثربخش با مربیان، سرپرستان، کارشناسان و کارکنان فرا می‌گیرند. این دوره دانشجویان را آماده می‌کند تا مسئولیت هدایت و رهبری سازمان‌ها، باشگاه‌ها و دستگاه‌ها و ... را در بخش‌های دولتی و خصوصی بر عهده گیرند (۳).

بحث و بررسی پیرامون ماهیت مدیریت ورزشی به‌عنوان دانشی رشته‌ای، میان‌رشته‌ای یا فرارشته‌ای می‌تواند جایگاه مطالعات و قلمرو گسترده این حوزه را مشخص کند. از طرفی ساختار معمول دانشگاه‌ها بر حرفه‌های مبتنی بر یک رشته برای پاسخگویی به نیازهای جامعه شکست خورده است، در نتیجه پیوستگی میان‌رشته‌ای همراه با تکرارپذیری و قضاوت صحیح به‌منظور پاسخ به موقعیت‌های پیچیده و پویای جامعه مورد نیاز است (۱۷). در واقع ساختار بین‌رشته‌ای می‌تواند نیاز و توجه به غنای این رشته را به دانشجویان و محققان مورد تأکید قرار دهد. از طرفی زمانی که دانش در زمینه مشکلات اجتماع نامعلوم است، لزوم انجام تحقیقات در حیطه تحقیق بین‌رشته‌ای جامعیت می‌یابد.

از جمله تحقیقات انجام گرفته در زمینه رویکردهای میان رشته یا فرارشته‌ای تربیت بدنی، تحقیق کینگ^۱ (۲۰۰۲) است که در پژوهشی رویکردهای تئوریک برای ارتقای فعالیت بدنی را بررسی کرد و با انتقاد بر محدودیت مطالعات قبلی که تنها بر سطوح فردی تأکید می‌کردند، جنبه‌های گسترده‌ای از رویکردهای اقتصادی، اجتماعی و دیگر حیطه‌های دانشی را به‌عنوان حیطه فرارشته‌ای درگیر در موضوع فعالیت بدنی و ورزشی مطرح کرد (۱۶). فیلو^۲ (۲۰۰۰)، نیز در تحقیقی به‌منظور بررسی ماهیت تربیت بدنی به‌عنوان رشته‌ای مستقل به این نتیجه می‌رسد که تربیت بدنی به‌عنوان دانش رشته‌ای که مستقل عمل کند، نیست و آن را دانشی در ارتباط با دیگر علوم معرفی می‌کند و در نهایت از این حیطه به‌عنوان دانشی کاربردی نام می‌برد (۱۲). ابی و همکاران^۳ (۲۰۰۲)، رویکردهای تئوریک ارتقای تربیت بدنی را بررسی کرده و نیاز حیطه تربیت بدنی به رویکردها، تئوری‌ها و مفاهیم گسترده‌ای از رشته‌ها را ضروری دانسته و توسعه پارادایم فرارشته‌ای را که در بردارنده سطوح تجزیه و تحلیل است، پیشنهاد کردند (۵). در تحقیقی دیگر رپسیس^۴ (۱۹۹۸)، فهم بهتر دانش مدیریت ورزشی را در تحقیقات فرارشته‌ای معرفی می‌کند (۲۲). از نظر داسن و همکاران^۵ (۲۰۱۰)، هدف رویکرد میان رشته‌ای در تربیت بدنی نشان دادن چالش‌های جهان واقعی است (۱۱). مانسن (۲۰۱۱) در تحقیقی نیاز مدیریت ورزشی به دیگر رشته‌ها را تأیید کرد (۱۸). پهل^۶ (۲۰۱۱)، نیز حرکت مدیریت ورزشی را به سمت و سوی تحقیقات فرارشته‌ای در نظر گرفت که این امر رویکرد جامع مدیریت ورزشی را نشان می‌دهد (۲۱). هانگر^۷ (۲۰۰۰) در تحقیقی عنوان می‌کند که بحث دانش میان رشته‌ای در تربیت بدنی به‌طور قابل قبولی در گرایش‌های آموزشی، مدیریتی و اجتماعی پذیرفته شده است (۱۵).

از آنجاکه تعیین بیشترین میزان استنادها و کمترین میزان استنادهای مدیریت ورزشی می‌تواند خلأها و شکاف‌های این حیطه را تعیین کند و محققان را به سمت و سوی محورهای مطالعاتی که تاکنون در ایران بررسی نشده سوق دهد و نیز با در نظر گرفتن این نکته که تاکنون تحقیقی به‌منظور تعیین ماهیت مدیریت ورزشی (هم به‌عنوان دانش و هم تحقیق) در ایران صورت نگرفته است، محققان به دنبال تعیین ماهیت مدیریت

-
1. King
  2. Filho
  3. Abby
  4. Ripsas
  5. Dodson
  6. Pohl
  7. Hunger

ورزشی به‌عنوان هویتی مستقل یا وابسته به دیگر رشته‌ها با در نظر گرفتن شاخص‌ها و زوایای متفاوت تحقیقات و دانش بین‌رشته‌ای مدیریت ورزشی (میان‌رشته‌گی یا فرارشته‌گی) مانند پارادایم‌های به‌کار گرفته‌شده، تئوری‌ها، حیطه‌های تحلیلی و مقیاس جغرافیایی هستند. بنابراین هدف این پژوهش، توصیف الگوها و تعیین ماهیت دانش و تحقیقات مدیریت ورزشی است، چراکه تعیین ماهیت مدیریت ورزشی به‌عنوان دانش و تحقیق میان-رشته‌ای یا فرارشته‌ای بر مبنای تعامل شناخت‌شناسی و سطوح پیچیدگی‌های آن می‌تواند چارچوب منسجمی برای آن ایجاد کند، که این امر موجب می‌شود تا محققان دیگر با در نظر گرفتن نوع دانش و تحقیقات با دیدی گسترده‌تر به این موضوع، تحقیقات خود را گسترش دهند و زمینه توسعه هرچه بیشتر مدیریت ورزش را فراهم آورند.

رشته، میان‌رشته و فرارشته

رشته طرح‌هایی است که در غالب مرزهای واحد از یک موضوع مطالعه می‌شود که به‌صورت متداول به‌عنوان رشته‌ای علمی شناخته شده است (۲۵). رشته‌هایی با توجه به دسته‌بندی اختصاص داده شده برای مطالعات فرارشته‌ای، استخراج‌شده از آرشيو داده‌ها و اطلاعات علوم اجتماعی سوئیس^۱ و همچنین بنیاد علوم طبیعی سوئیس^۲ به‌عنوان رشته مستقل در نظر گرفته شد که در پروژه تحقیقی برن^۳ (۲۰۰۸) در زمینه تحقیقات فرارشته‌ای و میان‌رشته‌ای نیز به این رشته‌ها اشاره شده است (۷).

دانش بین‌رشته‌ای در مقابل دانش رشته‌ای قرار دارد و می‌توان تفاسیر مختلفی برای مطالعات بین‌رشته‌ای عنوان کرد، از آن جمله دانش و تحقیق میان‌رشته‌ای، دانش و تحقیقات فرارشته‌ای.

دانش و تحقیق میان‌رشته‌ای به دامنه‌ای از رویکردهای همراه با مداخله عقاید و ارتباطات دوجانبه از روش-شناسی، شناخت‌شناسی و مفاهیم سازمان‌داده شده بر می‌گردد (۲۰). آکادمی ملی علوم آمریکا بین‌رشته‌ای را چنین تعریف می‌کند: نوعی تحقیق است که اطلاعات داده‌ها، جنبه‌های ابزاری تکنیک‌ها، مفاهیم یا تئوری‌های دو یا چند رشته یا بدنه علوم ویژه را ترکیب می‌کند تا فهم اساسی را ارتقا دهد یا مشکلاتی را که راه‌حل آن به بیش از یک رشته نیاز دارد، حل کند (۲۶). هدف این نوع تحقیق ایجاد انسجام میان دانش تولیدشده توسط رشته‌های مختلف است (۲۰). به‌عبارت دیگر، ارتباطات قلب مطالعات میان‌رشته‌ای است (۱۰).

1. Swiss Information and Data Archive Service for the Social Sciences

2. Swiss Natural Sciences Foundation

3. Bern

دانش و تحقیق فرارشته‌ای رویکردی است که محققان با دامنه گسترده‌ای از رشته‌ها کار می‌کنند. تحقیق فرارشته‌ای، دانش در حال توسعه قلمداد می‌شود. هدف فرارشته‌ای از یک طرف پر کردن شکاف میان تولید دانش و از طرف دیگر پاسخ به خواسته‌های علم به‌منظور مشارکت و حل مشکلات جامعه است (۱۷). در واقع حوزه فرارشته‌ای نه تنها مداخله بین رشته‌هاست، بلکه شامل مجموعه‌ای از رویکردهایی است که به تولید دانش جامع و جدیدی منجر می‌شود. علاوه بر این دانش فرارشته‌ای بر تولید دانش قوی اجتماعی تأکید دارد (۱۹). با این حال هنوز در مورد معنی و مفهوم دانش فرارشته‌ای، بحث و مشاجره وجود دارد (۹). تعریف فرارشته دو الگوی رایج را آشکار می‌کند، اول اینکه معمولاً تعاریف فرارشته‌ای پیشرفت از دانش چندرشته‌ای در گذر از دانش میان‌رشته‌ای به سمت دانش فرارشته‌ای را پیشنهاد می‌کند. دومین الگوی معمول شماری از خصوصیات پذیرفته‌شده و شامل این موارد است؛ تمرکز بر موضوعات معمول اجتماعی، برتری و مداخله پارادایم‌های رشته-ای، اجرای تحقیق عملی و تحقیق برای یکپارچگی دانشی فراتر از رشته (۲۱). در این زمینه هادن^۱ و همکاران (۲۰۰۸)، سه نوع دانش درگیر در حوزه فرارشته‌ای را مشخص کرده است: ۱. دانش سیستمی؛ دانشی درباره سیستم معمول یا موقعیت آن موضوع است و تعیین می‌کند که وضعیت مبهم درباره موضوع همراه با تعبیر مختلف به اهداف مشارکت‌کنندگان بستگی دارد؛ ۲. دانش هدفمند؛ در مورد وضعیت آینده است، دانش هدفمند چندگانگی نورم‌ها و ارزش‌هایی را که می‌تواند حاضر باشد شناسایی می‌کند که به ارتباطات سیستمی و عقایدی برای تغییر بستگی دارد؛ ۳. دانش انتقالی؛ در مورد انتقال به وضعیت مورد نظر و شامل تغییرات اجتماعی، قانونی و فرهنگی است (۱۴). در توصیف دانش فرارشته‌ای استوکولز^۲ (۲۰۰۶) سه شاخص را مورد توجه قرار می‌دهد: ۱. مقیاس جغرافیایی (محلی، جامعه، منطقه، ملی و بین‌المللی)؛ ۲. حیطه تحلیلی (روان‌شناسی، اجتماعی، محیطی، سیاسی، اجتماعی و زیستی)؛ ۳. حیطه سازمانی (درون‌سازمانی، بین‌سازمانی) (۲۳). به‌طور کلی چهار ویژگی اصلی در ادبیات فرارشته‌ای وجود دارد که عبارتند از تمرکز بر مشکلات زندگی جوامع، مداخله پارادایم‌های رشته‌ای، تحقیق مشارکتی و ایجاد دانش پیوسته فراتر از رشته‌ها (۱۰).

از طرفی با توجه به اینکه مطالعات فرارشته‌ای، با آشناسازی پژوهشگر به زوایای دید متفاوت و چشم‌اندازهای نظری گوناگون، امکانات پژوهشی مناسبی را در اختیار وی قرار می‌دهد تا به طرح مسئله خود بپردازد و حتی با

---

1. Hadorn

2. Stokols

این ظرفیت‌سازی به گونه‌ای متفاوت از آنچه تاکنون برای پدیده‌ای خاص مسئله‌پروری شده است، به طرح مسئله‌ای نوآورانه و متفاوت و به تبع به فهم جدیدی از مسئله طرح‌شده دست یابد، از این‌رو جایگاه بررسی پارادایم‌های گوناگون در بخش پژوهش‌های کیفی و کمی ضروری است. پارادایم مجموعه‌ای از باورها و پیش-فرض‌های بنیادی است. این باورها در سه رکن اصلی هر پارادایم، یعنی هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی و روش-شناسی متجلی می‌شود (۱۳،۶). در این زمینه سه پارادایم اصلی در پژوهش کیفی مطرح شده است که عبارتند از پارادایم اثبات‌گرایی، تفسیری و انتقادی. پارادایم اثبات‌گرایی اغلب معتقد است که واقعیت به صورت عینی و مشخص وجود دارد و می‌توان از ویژگی‌های قابل سنجش که مستقل از مشاهده‌گر و ابزار او هستند، شناسایی کرد. پژوهش تفسیری کار خود را با این پیش‌فرض آغاز می‌کند که دسترسی به واقعیت تنها از طریق سازه‌های اجتماعی مانند زبان، خودآگاهی و زمینه مشترک میسر است. بررسی‌های تفسیری اغلب تلاش می‌کند تا از طریق معانی که افراد به پدیده‌ها می‌دهند، آنها را درک کنند. در واقع پژوهش تفسیری بر پیچیدگی کامل معنابخشی انسان متمرکز است. پژوهشگران انتقادی فرض می‌کنند که واقعیت اجتماعی در گذر تاریخ شکل می‌گیرد و توسط افراد تولید و بازآفرینی می‌شود. پژوهش انتقادی بر مخالفت‌ها، تضادها و تناقض‌ها در جامعه معاصر استوار بوده و در پی رهایی از قیدوبندهای ایدئولوژیک و اجتماعی است (۱).

رویکرد پژوهش کمی در حوزه علوم انسانی و رفتاری بر پایه جهان‌بینی و پارادایم اثبات‌گرایی قرار دارد. فرض اساسی این پارادایم بیان می‌دارد که واقعیت چیزی است که فرد می‌تواند به وسیله حواس خود آن را تجربه کند (۲).

روش تحقیق

روش تحقیق، استفاده از تحلیل استنادی و تحلیل محتوا بود. در این پژوهش، برای تعیین وابستگی یا عدم وابستگی به دیگر رشته‌ها از روش تحلیل استنادی با تأکید بر دوره پنج‌ساله ۱۳۸۶-۱۳۹۰ مجلات علمی پژوهشی داخلی استفاده شد. با توجه به تحقیق برن (۲۰۰۸) رشته‌های مستقل برای بررسی در نظر گرفته شد و نیز براساس نظرها و تجارب استادان متخصص، رشته‌های مورد نظر بازبینی شد.

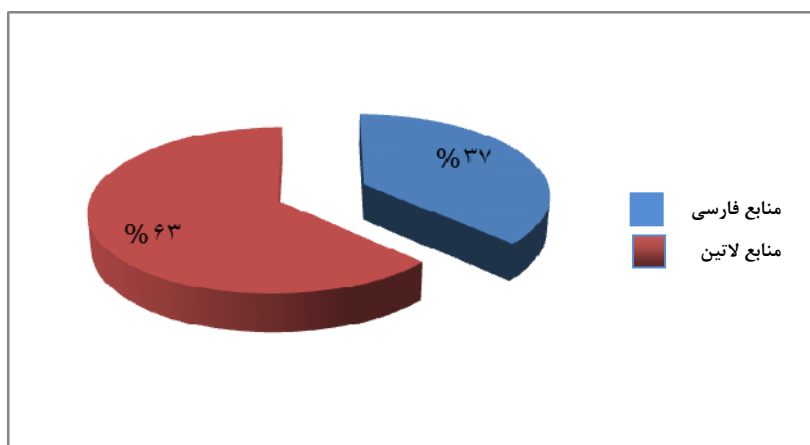
جامعه آماری، مجلات علمی پژوهشی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شامل مجلات علمی پژوهشی؛ پژوهش در علوم ورزشی، حرکت، المپیک و علوم حرکتی بود. کلیه مقالات مجلات علمی پژوهشی از دوره اول بهار ۱۳۸۶ تا دوره اول بهار ۱۳۹۰ به عنوان جامعه آماری تعیین شد، که براساس فرمول:

$$n = \frac{z^2 s^2}{d^2}$$

حجم نمونه محاسبه شد و تعداد ۱۵۳ مقاله با استفاده از حجم نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بررسی شد. تعداد استنادات مقالات انتخاب‌شده، ۳۷۸۱ استناد بود. روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای بود و برای این منظور از آرشیو کتابخانه دانشگاه‌های تهران، تربیت معلم و همین‌طور پژوهشگاه تربیت‌بدنی استفاده شد، همچنین برخی مقالات از اینترنت دانلود شد. به منظور بررسی چگونگی روابط میان‌رشته‌ای نیز از آزمون کای دو استفاده شد. در مرحله بعد از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و نظرسنجی از تعدادی از صاحب‌نظران مدیریت ورزشی، چک‌لیستی حاوی شاخص‌های مورد نظر استفاده شد که این شاخص‌ها با توجه به هدف تحقیق نهایی شده و بدین طریق از روایی محتوایی آن اطمینان حاصل شد.

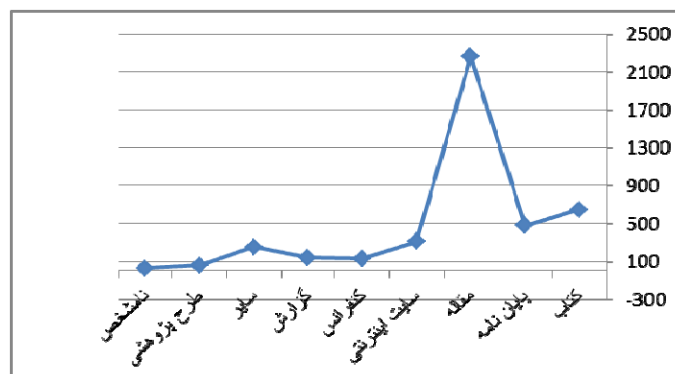
یافته‌های پژوهش

شکل‌های ۱ و ۲ وضعیت مقالات مدیریت ورزشی را توصیف می‌کند.

شکل ۱. وضعیت مقالات مدیریت ورزشی براساس منابع مورد استفاده

همان گونه که شکل ۱ نشان می دهد، ۶۳ درصد منابع مورد استفاده مقالات مدیریت ورزشی، منابع انگلیسی و ۳۷ درصد این منابع، فارسی بوده است.

شکل ۲. وضعیت مقالات مدیریت ورزشی براساس نوع استنادها

شکل ۲ نشان می دهد بیشترین میزان استنادهای مقالات مدیریت ورزشی به ترتیب به مقاله (۵۳ درصد)، کتاب (۱۵ درصد) و پایان نامه (۱۱ درصد) بوده و کمترین میزان استنادها به طرح‌های پژوهشی (۱ درصد) بوده است، همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که بعضی از ارجاعات مقاله‌ها نامشخص است (۱ درصد).

جدول ۱ به تفکیک میزان هر یک از این استنادها را نشان می دهد.

جدول ۱. میزان استناد هر مرجع به منابع فارسی و انگلیسی

منابع فارسی	منابع انگلیسی	نوع استناد
۴۹۴	۱۵۲	کتاب
۳۹۵	۸۱	پایان نامه و رساله
۳۰۶	۱۴۸۸	مقاله
۸۰	۵۳	کنفرانس

جدول ۲ روش تحقیق (کیفی و کمی) به کار گرفته شده توسط محققان را نشان می دهد.

جدول ۲. روش تحقیق به کار گرفته شده در رشته مدیریت ورزشی

تحقیق کیفی	تحقیق کمی	تحقیق آمیخته
۸	۱۲۶	۱۹
۵/۲۵	۸۲/۳	۱۲/۴
درصد فراوانی		

حدود ۵ درصد از روش‌شناسی تحقیقات به صورت کیفی و ۱۲/۴ درصد از تحقیقات به صورت آمیخته

(تلفیقی از روش تحقیق کیفی و کمی) و ۸۲/۳ درصد به صورت کمی انجام گرفته بود.

جدول ۳. میزان استناد مدیریت ورزشی به هر یک از رشته‌ها

مدیریت ورزشی	درصد فراوانی
تعداد استنادها	۳۷۸۱
تعداد مقاله	۱۵۳
زبان شناسی	۲
دین و معارف	۲
علوم پایه	۱۸
فلسفه	۱۷
روان شناسی	۷۴۲
تاریخ	۳
جغرافیا	۱۰
هنر	۰
کاربردی / کشاورزی	۰
کاربردی / فناوری	۲۷
کاربردی / پزشکی	۱۳۳
کاربردی / مهندسی	۸
اجتماعی / جامعه شناسی	۱۴۹
اجتماعی / مدیریت	۲۲۸۰
اجتماعی / ارتباطات	۵۱
اجتماعی / اقتصاد و بازرگانی	۱۰۳
اجتماعی / آمار	۵۳
اجتماعی / حقوق و علوم سیاسی	۱۴
تربیتی / آموزش و پرورش	۱۰۹
تربیتی / آموزش عالی	۶۰

جدول ۳ نشان‌دهنده استناد رشته مدیریت ورزشی به رشته‌های گوناگون است. برای بررسی چگونگی روابط میان رشته‌های از آزمون کای دو استفاده شد که براساس آن، مدیریت ورزشی در میزان استناد به رشته‌های مختلف تفاوت معناداری دارد. در نتیجه رابطه مدیریت ورزشی با برخی رشته‌ها از استحکام بیشتری برخوردار است و با برخی دیگر ضعیف‌تر است. بیشترین میزان استناد به رشته مدیریت است، به عبارتی میزان خوداستنادی رشته مدیریت ورزشی، حدود ۶۰ درصد بوده و ۴۰ درصد متکی به رشته‌های دیگر است. کمترین میزان استناد رشته مدیریت به تاریخ (۰/۰۷ درصد)، دین‌شناسی (۰/۰۵ درصد) و زبان‌شناسی (۰/۰۵ درصد) بوده است و این درحالی است که با رشته‌های هنر و کشاورزی استنادی نداشته است.

از دیگر شاخص‌های مورد بررسی برای بررسی فرارشته تحلیل جغرافیایی مطالعات انجام‌گرفته (منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی) است که نتایج حاصل از تحلیل محتوا در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. تحلیل جغرافیایی مطالعات انجام‌گرفته در مقالات مدیریت ورزشی

منطقه	ملی	بین‌المللی	
تعداد مقالات	۶۹	۸۲	۲
درصد فراوانی	۴۵/۱	۵۳/۵	۱/۳

حدود ۴۵ درصد از مقالات در سطح منطقه‌ای، حدود ۵۳ درصد در سطح ملی و تنها حدود ۱/۳ درصد از تحقیقات در سطح بین‌المللی انجام گرفته است. از دیگر شاخص‌های مورد بررسی پارادایم‌های به‌کارگرفته‌شده در مقالات مدیریت ورزشی با در نظر گرفتن رویکرد کیفی مورد استفاده در مجلات علمی پژوهشی است که نتایج حاصل از آن نشان داد که پارادایم به‌کارگرفته‌شده (با در نظر گرفتن شاخص‌های پارادایم اثبات‌گرایی) در تمامی مقالات با رویکرد کیفی همانند مقالات کمی، اثبات‌گرایی بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

آینده تولید دانش از نظر بسیاری از محققان به سمت و سوی دانش میان‌رشته‌ای و فرارشته‌ای حرکت می‌کند. این موضوع به‌طور امیدوارکننده‌ای صحیح است، به‌گونه‌ای که لزوم همکاری علوم طبیعی، اجتماعی، پزشکی،

مهندسی و علوم انسانی را برای نشان دادن موضوعات مربوط به جامعه و در رویکردی جامع و غیرکاهشی بررسی می‌کند (۲۱).

براساس نتایج به‌دست‌آمده، میزان استنادات مقالات مدیریت ورزشی، به منابع انگلیسی بیشتر از منابع فارسی است که نشان‌دهنده وجود موضوعات جدیدتر در این عرصه است که فقدان آن در منابع داخلی دیده شده است. همچنین بیشتر استنادات به مقالات و سپس کتاب و پایان‌نامه‌ها بود. این موضوع نشان‌دهنده استفاده دانشجویان تربیت‌بدنی از اسناد به‌روز است. کمترین میزان استنادها نیز به طرح‌های پژوهشی است. از طرفی در تحلیل استنادها حدود کمتر از ۱ درصد استنادها، نامشخص بود که این مورد لزوم بررسی و دقت محققان را می‌طلبد تا در ارجاع و استنادات خود دقت بیشتری را به چاپ مقالات علمی پژوهشی مبذول دارند.

روش تحلیل بیشتر تحقیقات مورد بررسی در مدیریت ورزشی، کمی بود. در واقع بهره‌گیری از رویکرد آمیخته و کیفی بسیار ناچیز بوده است. درحالی‌که استفاده از رویکرد آمیخته به اعتبار و صحت مطالعات مورد نظر به‌دلیل بهره‌گیری از هر دو روش کمی و کیفی کمک می‌کند. از دیدگاه پارادایم به‌کارگرفته‌شده، پارادایم غالب در حیطه مدیریت ورزشی، اثبات‌گرایی بوده است. درحالی‌که پارادایم اثبات‌گرایانه تنها برای بخشی از رشته که به تغییرات به‌کاررفته توجه دارد، مفید است (۴).

در این مقاله، با توجه به رشته‌های به‌کارگرفته‌شده به بررسی ماهیت دانش فرارشته‌ای پرداخته شد، چراکه نتایج حاصل از استنادهای مدیریت ورزشی نشان می‌دهد که مدیریت ورزشی از دیگر علوم نیز استفاده کرده و بدنه آن را تشکیل داده است. بنابراین نتایج تحلیل استنادی مقالات علمی پژوهشی نشان داد که تحقیقات مدیریت ورزشی، رویکردهای تجربی-میدانی مشتق‌شده از دیگر رشته‌ها را به‌کار گرفته است. در واقع نتایج تحلیل استناد مقالات نشان می‌دهد مدیریت ورزشی، دانشی میان‌رشته‌ای است که به رشته‌های گوناگون استناد کرده، چراکه مطابق نتایج به‌دست‌آمده، رشته مدیریت ورزشی ارتباط گسترده‌ای با دیگر رشته‌های علوم انسانی و حتی علوم پایه دارد (با توجه به نتایج رشته مدیریت با هجده رشته ارتباط دارد که این موضوع بیانگر روابط میان‌رشته‌ای حاکم بر مدیریت ورزشی است). از این‌رو در مرحله بعد باید فرارشته‌ای بودن مدیریت ورزشی بررسی شود. بنابراین براساس تحلیل محتوا، مقیاس جغرافیایی گسترده‌ای که در تحقیقات استفاده شده بیانگر تحقیقات فرارشته‌ای در حیطه تربیت‌بدنی است. یکی دیگر از شاخص‌های فرارشته‌ای، توسعه تئوری جدید است و وجود تئوری‌های مدل ساخت در قلمرو تربیت‌بدنی و وجود تحقیقات متعدد بیان‌کننده این است که رشته

تربیت‌بدنی علاوه بر استفاده از رشته‌های دیگر قادر به ایجاد تئوری‌های نوین و در نهایت فراتئوری در قلمرو خود نیز است (۱۸،۱۶، ۱۲،۵). همچنین نتیجه این تحقیق با نتایج رپسیس (۱۹۹۸)، پهل (۲۰۱۱)، مانسن (۲۰۱۱)، داسن و همکاران (۲۰۱۰) همسوست. علاوه بر این، دانش فرارشته‌ای یعنی گذر از تحقیقات کمی و کیفی صرف و توجه به تحقیقات آمیخته. براساس نتایج تحلیل محتوا بیشتر تحقیقات انجام‌گرفته در حیطه مدیریت ورزشی در ایران تحقیقات کمی را گزارش کرده است. درحالی‌که به میزان کمتری تحقیقات آمیخته و حتی کیفی صورت پذیرفته است. از طرفی پارادایم‌های به‌کارگرفته‌شده در پژوهش‌های کیفی، اثبات‌گرایی بود و خلأ پژوهش‌هایی با پارادایم تفسیری و انتقادی در تربیت‌بدنی وجود دارد.

در نتیجه‌گیری کلی به‌نظر می‌رسد که مدیریت ورزشی علاوه بر استفاده از رشته‌های دیگر قادر به ایجاد تئوری‌های نوین و در نهایت فراتئوری در قلمرو خود نیز است. بنابراین می‌توان گفت مدیریت ورزشی و زیرگرایش‌های آن پتانسیل لازم برای در نظر گرفته شدن به‌عنوان دانش فرارشته‌ای را داراست، ولی با تأکید بر مجلات علمی پژوهشی داخلی و اینکه بیشتر تئوری‌های به‌کارگرفته‌شده در مجلات علمی پژوهشی داخلی از تئوری‌های سنتی استفاده کرده‌اند، به‌نظر می‌رسد قلمرو مدیریت ورزشی در ایران به سمت و سوی تحقیقات فرارشته‌ای در جریان است، اما هنوز در مرحله دانش میان‌رشته‌ای است و جایگاه خود را به‌عنوان دانشی فرارشته‌ای پیدا نکرده است، زیرا همان‌گونه که عنوان شد، بین دانش فرارشته‌ای و تحقیقات فرارشته‌ای تفاوت وجود دارد، چراکه در واقع آینده تولید دانش از نظر بسیاری از محققان به سمت و سوی میان‌رشته‌ای و فرارشته‌ای حرکت می‌کند. این موضوع به‌صورت امیدوارکننده‌ای صحیح است، به‌گونه‌ای که لزوم همکاری علوم طبیعی، اجتماعی، پزشکی، مهندسی و علوم انسانی را برای نشان دادن موضوعات مربوط به جامعه و در رویکردی جامع و غیرکاهش‌ی بررسی می‌کند (۲۱).

این موضوعات می‌تواند توجه محققان باتجربه و استادان این رشته را به سمت و سوی ایجاد دانشی فراتر از دانش مدیریت و به نام مدیریت ورزشی سوق دهد و زمینه بروز تحقیقاتی را موجب شود که منجر به ایجاد فراتئوری و بیان نتایج چنین تحقیقاتی در سطح بین‌المللی شود، چراکه مطابق نتایج به‌دست‌آمده بیشتر تحقیقات در سطح ملی و منطقه‌ای انجام گرفته و خلأ اجرای تحقیقاتی در سطح بین‌المللی به‌ویژه برای نخبگان و استادان این رشته وجود دارد. همین‌طور بیشتر روش‌تحقیق‌های بررسی‌شده، کمی است، درحالی‌که خلأ اجرای تحقیقات کیفی و تحقیقات با رویکرد آمیخته در روش‌شناسی تحقیقات مدیریت ورزشی وجود دارد و این

می‌تواند مبنای کار محققان آینده باشد. در این زمینه از جمله تحقیقاتی که می‌توان انجام داد، تعیین ماهیت دانش و تحقیقات مدیریت ورزشی با در نظر گرفتن مجلات خارجی در قلمرو ISI و JSR است که می‌تواند به صورت تجربی با استفاده از استنادهای موجود از طریق پایگاه اطلاعاتی ISI-JCR و نرم‌افزار مدیریت اطلاعات شخصی^۱ که به صورت آنلاین^۲ قابل دسترسی است، انجام گیرد. علاوه بر این با توجه به میزان استناد کمتر برخی رشته‌ها مانند رشته مدیریت ورزشی که به جامعه‌شناسی، حقوق استناد کمتری داشته، جهت‌گیری تحقیقات آینده می‌تواند در رابطه با حقوق ورزشی، تاریخ ورزش ایران و فلسفه تربیت‌بدنی و جامعه‌شناسی ورزشی انجام گیرد.

پیشنهادها

به‌منظور رسیدن به دانش فرارشته‌ای و توسعه و تدوین تئوری در حوزه مدیریت ورزشی، پیشنهادهای زیر برای تحقیقات آتی ارائه می‌شود:

❖ استفاده از روش‌های متنوع جمع‌آوری داده‌ها و استفاده همزمان از چندین روش تحقیق می‌تواند به ارائه نتایج محکم‌تر بینجامد. به عبارتی استفاده همزمان از رویکردهای کمی و کیفی به نسبت تنها استفاده از یک روش، بررسی جامع رویکرد تحقیقی را میسر می‌سازد؛

❖ استفاده از رویکرد کیفی می‌تواند زمینه ایجاد فرضیه و تئوری‌های جدیدی را برای مدیریت ورزشی فراهم کند، چراکه بیشتر تحقیقات انجام‌گرفته در حیطه مدیریت ورزشی، به آزمون فرضیه که حاصل کار تحقیقاتی خارجی یا نتیجه یک تئوری است، پرداخته است. در صورتی که کاربرد رویکرد کیفی می‌تواند زمینه ایجاد تئوری‌هایی متناسب با فرهنگ بومی ایران را فراهم کند و سپس فرضیه‌های حاصل از این تئوری به بوته آزمایش گذاشته شود و مورد استفاده کاربردی جامعه قرار گیرد؛

❖ نیاز به رشد طولی علاوه بر رشد عرضی با در نظر گرفتن گستره جغرافیایی در تحقیقات مدیریت ورزشی می‌تواند به شکستن مرزهای علم و باز کردن دروازه‌های آن به سوی افق‌های بین‌المللی کمک کند. بنابراین باید موضوعات تحقیقی از دیدگاه بین‌المللی برخوردار باشند و در سطح کلان بررسی شوند؛

1. End note

2. <http://isiknowledge.com>

- ❖ در مطالعات چندسطحی می‌توان علاوه بر استفاده معمول از رویکرد اثبات‌گرایی از ساختارگرایی نیز استفاده کرد، به عبارتی می‌توان از رویکرد اثبات‌گرایی در کنار ساختارگرایی به صورت همزمان استفاده کرد؛
- ❖ با توجه به میزان استناد کمتر در برخی رشته‌ها، تحقیقات بیشتری در حیطه حقوق ورزشی، تاریخ ورزش، جامعه‌شناسی ورزشی و فلسفه تربیت‌بدنی وجود دارد و با توجه به اینکه تا به امروز خود این حیطه‌ها به‌عنوان گرایش یا رشته‌ای مستقل جهت مطالعه در آموزش عالی ایران در نظر گرفته نشده است، تحقیقات زیادی می‌تواند خلأ این موضوعات را پر کند؛
- ❖ با در نظر گرفتن مجموعه عوامل منتج از این مقاله، به‌منظور آشنایی دانشجویان با انواع رویکردهای کیفی می‌توان کارگاه‌های آموزشی در این زمینه برای دانشجویان تربیت‌بدنی در نظر گرفت، به‌گونه‌ای که روش تحقیق کیفی در کنار روش تحقیق کمی در واحدهای درسی دانشجویان تحصیلات تکمیلی گنجانده شود؛
- ❖ استناد کمتر برخی از رشته‌ها در تحقیقات تربیت‌بدنی کشور، مستلزم گنجاندن واحدهای درسی مانند حقوق ورزشی، جامعه‌شناسی و با اهمیت دانستن آنها در کنار مدیریت ورزشی است؛
- ❖ تخصیص بودجه مناسب برای اجرای تحقیقات بین‌المللی همراه با تعامل بیشتر استادان و دانشجویان مدیریت ورزشی با دیگر استادان و دانشجویان مدیریت ورزشی دیگر کشورها با برگزاری دوره‌های بین‌المللی مدیریت ورزشی می‌تواند به گسترش و ایجاد بینش لازم برای مدیریت ورزش کشور کمک کند.

منابع و مأخذ

۱. دانایی‌فرد، حسن، الوانی، سیدمهدی، آذر، عادل. (۱۳۸۸). "روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع (چاپ سوم)". تهران: انتشارات صفار- اشراقی، ص: ۱۴-۱۶.
۲. عابدی، احمد، شواخی، علیرضا. (۱۳۸۹). "مقایسه روش‌شناسی پژوهش کمی و کیفی در علوم رفتاری". فصلنامه راهبرد، سال نوزدهم، شماره ۵۴، ص: ۱۱۸-۱۵۳.
۳. وزارت علوم و تحقیقات و فناوری سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۸۲). "مجموعه گزارش‌های کارگاه‌های آموزشی ارزیابی درونی". تهیه و تدوین دبیرخانه ارزیابی درونی.

۴. وکیلی، یوسف، انصاری، محسن (۱۳۹۰). "ارزیابی روش‌های پژوهش کارآفرینی در کشور و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده". توسعه کارآفرینی، سال چهارم، شماره ۱۳، ص: ۱۸۵-۲۰۴.
5. Abby C. King, Dan Stokols, Emily Talen, Glenn S. Brassington, Richard Killingsworth (2002). "Theoretical Approaches to the Promotion of Physical Activity". *American Journal of Preventive Medicine*, 23(2S);pp:15-25.
6. Babich, B. (2003) From Fleck's Denkstil to Kuhn's paradigm: **Conceptual schemes and incommensurability**. *International studies in the philosophy of science*,17.1.
7. Bern. (2008). "Bibliography Transdisciplinarity". A Project of the Swiss-Academies. Swiss. p:12.
8. Besselar, P. V., & Heimeriks, G. (2001). "Disciplinary, Multidisciplinary and Interdisciplinary Concept and Indicators. *Conference Scientometirc and Infoumetircs*, (pp: 1-9). Sydney, Australia.
9. Carew, A.L. Wickson, F. (2010). "The TD wheel: a heuristic to shape, support and evaluate transdisciplinary research", *Futures journals*, 42; pp:1146-1155.
10. Cronin, K. (2008). "Transdisciplinary Research (TDR) and Sustainability". Overview report prepared for the Ministry of Research, Science and Technology.p:13.
11. Dodson, M.V., Guan, L.L., Fernyhough, M.E., Bucci, L., Mcfareland, D.C., Novakofski, J., Reccy, J.M., Ajuwon, K.M, Thompson, D.P., Hausman, G.J., Benson, M., Bergen, W.G., Jiang, Z.(2010). "Perspective on the formation of an interdisciplinary research team, biochemical and biophysical research communications". 391, pp: 1155-1157.
12. Filho, A. R. (2000, May). "In Search of Academic Identity: Physical Education Sport Sciences and The Field of Human Movement Studies". A Dissertation From University Of Leeds. p: 38.
13. Guba, Egon, G. (1990). "The Paradigm dialogue". Newbury Dark: sage, pp: 17-27.

14. Hadorn, G.H., Hoffman-Riem, H., Biber-Klemm, S., Grossenbacher-Mansuy, W., Joye, D., Pohl, C., Wiesmann, U., and Zemp, E. (Eds) (2008). **“Handbook of transdisciplinary”**. *Research*. Springer. pp:119-128.
15. Hunger, H.(2000). **“Qualitative research in sport science”**. *FQS*, 1(1). 64.
16. King, J. (2002). **“Interdisciplinary approaches in social science research”**. In Outwaite, W. and Turner, S.P. (Eds) *The Sage Handbook of Social Science Methodology*. Los Angeles. Sage Publications ISBN 0978-1-4129-0119-2. pp: 32-49.
17. Klein, J.T. (2008) Education – Chapter 26 in Hadorn, G.H., Hoffman-Riem, H., Biber-Klemm, S., Grossenbacher-Mansuy, W., Joye, D., Pohl, C., Wiesmann, U., and Zemp, E. (Eds) (2008). **“Handbook of transdisciplinary research”**. Springer. pp: 32-49.
18. Mohnesn, B. (2011). **“Authentic interdisciplinary instruction: raising the bar”**. *Proquest Education Journal*, 24 (3), p: 18.
19. Nowotny, H. (1999). **“The place of people in our knowledge”**. *European Review*, 7(2), pp: 247–262.
20. Petts, J., Owens, S. and Bulkeley, H. (2008). **“Crossing Boundaries: Interdisciplinarity in the context of urban environments**. *Geoforum* 39 . pp:593-601
21. Pohl, C. (2011). **“What is progress in transdisciplinary research?”** *Futures Journals*, 43, pp:618–626.
22. Ripsas, S. (1998). **“Towards an Interdisciplinary Theory of Entrepreneurship”**. *Small Business Economics*. 10: pp:103-115.
23. Stokols, d. (2006). **“Toward a Science of Transdisciplinary Research”**. *American Journal of Community Psychology*. 38(1-2): pp:36-38.
24. Thering, S., Chanse, C. (2011). **“The scholarship of transdisciplinary action research”**. *Landscape Journal*. 30: pp:1-11.
25. Tress, B; Gunther, R. and Fry, G. (2006). **“Defining concepts and the process of knowledge production in integrative research”**. Chapter 2 in Tress, B. et al *From Landscape Research to Landscape Planning – aspects of integration, education and application*. Wageningen UR Frontis Series 12 ISBN 1402039786; pp:

-
- 13-26. From: http://library.wur.nl/frontis/landscape_research/02_tress.pdf. (25 July 2011).
26. US National Academy of Sciences, National Academy of Engineering and Institute of Medicine (2004). **“Facilitating Interdisciplinary Research”**. Washington, D.C. The National Academies Press. <http://www.nap.edu/catalog/11153.html>.